

Ял хушалах техникине хеллехи управа лартнине төрөслетпөр

Сенё техникана алла илесси киввине епле пәхнине сыханна

Октябр 22-мөш. Аша ый-хараң вәранна-вәранман тавралах шурә катан пире витеңни куш умне пулчә. “Хел ларчәши?” – амаланчә пушра шухаш. Санталәк аша. Апла пулсан...

качкассисем, Шурчасемпе Кашмашсем, “Ударник” хушалахри Вәрманкассемпе Чкалов яч. хис. тата Ильич яч. хис. хушалахсенчә кәна сәннине иличчә мән пуррине упрасси сине

явәштаратпәр. Сакна валли вишә сыңран тәракан ятарла бригада та йөркелеремөр, – терә “Ударник” хушалаххан Матъяк уйрәмән пусләхә Илья Михайлович Шивирев. Унан сәмахәсенә паркраса шуратса лартна СК-5 “Нива” тата “Дон-1500” комбайнсем сирәплеттәсә.

Эпир ситнә чух Ильич яч. хис. ял хушалах производство кооперативен мекпаркәнчә механизаторсемпе юсавсәсем йышләкчә: кашнин хайән тех-

ники.

–Хирте өссем вәсленәсә те ситес сұл пирки те шутламалла. Савәнпа та техникана управа лартассине тыра вырнә пекех тәп өс тесе шутлатпәр. Сивәсем киличчен сак өсе те вәсләсе пәрахни хамаршәнах пулнине кашни әнланат, – терә кәсал 29-мөш вырма ирттернә тата “Енисей-1200” комбайнпа кәсал 480 тонна тыра сәпса тәшәләме пултарнә Юрий Петрович Егоров “хир карапне” сәвакансем патәнчен самант-

“Ударник” сәнавпа производство хушалахән Вәрманкасси уйрәмәнчә техникана управа лартасси сине тимлә пәхни сәк ДОН-1500 “хир карапне” управа лартнине усәмлә курәнәтә.

Уйах саврәннә тәле (9 сехет те 15 минут) сивиттисем сичнен тумла юхма пусларә. Тәхтасан сумәр та пәрәхе-пәрәхе иртрә, кун каша юр ытамне пулнә тавралаха хура кәркунне хай аллине илчә...

“Кашни өсән вәхәчә пур”, – тет өс тәлне пәлекән сүн. Сәпла калатә те умри өссене кая хәвармасәр пурнәслама мән пур хәвата пуштаратә. Хыса юлса пыракан ял хушалах сүлә те кәсал хресченән тәрашүләхне сивәч төрөслерә: сәр өсәпә пуранаканән кәрхи нумай өссене сумәрлә сәнтләкпа кәрәшә пурнәслама тиврә. Юпа уйахә вәсленәсә пыратә пулсан та, хәш-пәр уйсенчә өссем вәсленмен-ха. Кунпа пәрлех уй-хир өсәсенә хутшәннә ял хушалах техникине хеллехи управа лартма та вәхәт – ситес сұл та савәнпах өсләмәллә-сәкә.

Иртнә әрнере район администрацийән пусләхә Ю. Иванов хайән хушавәпә районта ял хушалах предприятийәсенчә кәрхи уй-хир өсәсенә вәсләнә май унта хутшәннә техникана хеллехи управа лартнине пәхма-төрөсләме сирәпләтнә комисси өсә күләнчә. Унан членөсем “Орино”, “Восток”, “Герой”, “Свобода”, К. Иванов яч. хис., А. Михайлов хресченпә фермер хушалахәнчә (Шетмә-пусләнчә), “Ударник”, Ильич яч. хис., Чкалов яч. хис., Чапаев яч. хис. хушалахсенчә малтанхи төрөсләсем ирттерчә. Сәр өсчәнә уй-хир өсчәнчә пушансах пәтмен пулсан та, хушалахсенә ситсен техникана упрасси сине саврәнса пәхма хәшә-пәрисен вәхәт та ситәймәни курәнәт. Паян сәнә технологисем пирки нумай каласатпәр. Сәр өсчә те пырса тивет вәл. Кунта өссене сәнәллә йөркеләни продукция илессине үстерет, хушалах экономикине төрөкләтәт, тата ытларәх сәнәләнчәсенә алла илме пулшәтә. Анчах манма кирлә мар, сәнә техникана алла илесси киввине епле пәхнине те түреммәнчә сыханна.

Сүлрех асәннә хушалахсенчә пулсан, Орининсемпе Мул-

санә тавәрсах пәхни курәнчә. Орининсен тирпейләсе лартнә “хир карапәсем”, «Восток» пәр ретрә ларакан сәялкәсем, “Геройпа” Ильич яч. хис. хушалахсенчә сине тәрсәх комбайнсенә тирпейлени, Чкалов яч.

Сән үкерчәкәре сулахайран сылтәмәллә: Николай Ефимович Ильин 25 сұл “хир карапә” өсләнәскәр, юлашки сүлсенчә бульдозерпа хушалах өссене хутшәнәтә; кәсал пәрремәш вырмана комбайн штурвалә умне ларса тухнә Владимир Евгеньевич Васильев 230 тонна тыра сәпса илме мекх ситерчә; кәсалхи вырмана ываләпә пәр экипаж пулса хутшәннә Юрий Петрович Егоров шанса панә техникана яланах тирпейлә тытатә.

хис. кооперативра кашни техниканах хай вырәнәсенә вырнаштарни, “Свободәра” өсә явәштарнә техникана управа ангарсенә лартни, “Ударник” хушалахра ку ыйту паян малти ретрә тәни ыра шухаш сүрататә. Анчах ангар пур тәсә Чапаев яч. хис. хушалахри пек тасатма алә ситмен “хир карапәсенәх” управа кәртсә лартни – пянхи кунпа сәс пурәннине сирәпләтәкән пуләм. Кун пек пурәнсан темәнлә сәнә технологи те пәр-ик сұлтан мала пуранаймасть. “Агропромышленноç комплексне аталантарасси” наци проектчә те, кашниех әнланатпәр, кун пеккисем валли мар.

–Хирте өссем вәсленәсә пынә май мекпаркән пәтән вәйнә уй-хир өсәсенә явәштарнә техникана хеллехи управа лартма

Кәр акире пулнә сәялка хел сиввине хәтәр өнтә “Ударник” хушалахри Вәрманкасси уйрәмә.

ләха уйрәлса.

...Октябр уйахә вәсленәсә пыратә. Ир-каш сәр сәмаых шәнтни, сывләшра час-часәх шурә «шәнасем» вәснә, кун кәскәлнәсәмән кәскәлсә пыни – йәлтах хел сывхарәвән пәлли. Вәртәнләх мар, хәлә мәнлә кәрәтпәр – сәва сәпла тухатпәр. Апла пулсан ситес суркуннәх сәр өсәсенә вәхәтра пурнәсlassи кәсал уй-хирте өсләнә ял хушалах техникине хеллехи управа ГОСТпа киләшүллә лартнипе түреммәнчә сыханна.

РЕЙД БРИГАДИ:
А. ПАВЛОВ,
ял хушалах
управленийән тәп агро-
номә, комисси
председәтәлән сумә;
С. НИКОЛАЕВ,
районти патшаләх
техника надзорән
инженер-инспекторән;
А. БЕЛОВ,
район хаҗачән ял хушалах
пайән ертүси.

Ильич яч. хис. ял хушалах производство кооперативенчә кәрхи аша күнсемпә техникана управа лартасси пулнине өсләсә. Кунта кәрхи аша пәр-ик кунләх кәна пулнине аван пәләсә.

Чрезвычайлә лару-тәру

Утә хранилищи кәлленчә

Ку пушар пирки пире “Росгосстрах” компанин районти страхлакан пайән агентчә пәлтәрчә. Октябр 13-мөшәчә 15 сехет тәләнчә хушалахән утә хранилищи патәнчән иртсә пынә чух вәл 5-6 сүлсенчи вишә ача шыв лупашкинчән пластмасс кәлленчәсемпә шыв йәтнине асархатә. Мән тунипә кәсәкләнсан, ачасем хранилищә патәнчә темәскәр суннине пәлтәрәсә. А. Антонов ситсә пәхнә сәре сүләм хранилищәкә кәрсә кайма та өлкәрнә өнтә. Вәл сийәнчәх “Лидер” агрофирман пушар хуралне чупатә. Тәлее, инкәк вырәнә пушар хураләнчән инсетре мар. Ярапайкассисем сийәнчәх Муркашри 37-мөш номерлә пушар чаҗне

пәлтәрәсә. Кәсәх ирәкә кайнә сүләма сәварләхлама пирәнсәр пушә Мән Сәнтәртән, “Моргаушская” чәх-чәп фабрикинчән, “Герой” хушалаххан пушар машинисем ситрәс. 25 тонна типәтнә утә хунә хранилищәкә тәхәр сехет ытла сүнтертәмөр, анчах эпир өсләнә сәре “Лидер” агрофирма тата Ярапайкасси ял тәрахән пусләхәсем пырса пәхма та вәхәт тупайманни... (каласа пәтермә сәмах сүк).

Пушар сәлтәвә, малтанләха паләртнә тәраҳ, ачасем шәрпәкпа выляни. Хәлә кәнә май сәк хәрушләх кашниех шухәшлаттармалла.

А.ИЗОНОВ,
районти патшаләх пушар надзор
уйрәмән инспекторә.

01 пәлтәрет, асархаттаратә

Хел сиввием умән

Пүрт-сүртсенә хутса ашәтәмәлли тата электривчәвәпа ытларәх уса курмәлли тапхәр пушланнәран кәмакәсемпә электривчәвә кабеләсен юсавләхә малти вырәнә тухса тәратә. Унчәчәни хел тапхәрәсенә тижкәрсен те, пушар юсавсәр кәмакәсемпә мәрәсенчән тата электривчәвәсенчән хайән сүлнә нумай усни курәнәт. Савәнпа та хәлә кәнә май юлнә аша кунсенчә вәсен юсавләхне тепәр хут төрөсләсә тухни никамшан та ытлашши пулмә.

Пирән районта хеллехи тапхәрта сүлленәх вуншар пушар алхасатә. Хыса юлнә пилләк хел тапхәрнә пәхсан, сәк вәхәтсенчә “хәрлә автан” алхаснипә куш умне сәканшал үкерчәк тухатә: 2001–2002 сүлсен хел тапхәрәнчә 34, 2002–2003 сүлсенчә 33, 2003–2004 сүлсенчә 22, 2004–2005 сүлсенчә 17, 2005–2006 сүлхи хел тапхәрәнчә 29 пушар пулчә.

Каламалла, пушарсен тәп пайә килти хушма хушалахсенчә тухатә. Маларах асәннә 5 хел тапхәрәнчә 33 хутчән пушар сүнсен пуранмәлли сүрчәсенчә тухнә

пулсан, 21 хутчән вут-сүләм килти хушма хушалахсен сарайәсенчә, 17 хутчән мунчәсенчә, пәрре мар ләссәнчә тухрә. Сәкә черәтлә хел сиввием умән ял сүннисен сисчәвләнчә вәйлатмалла сәс тәсә шутлатәп.

Сүлрех асәннә 5 хел тапхәрәнчән малтанхи вишәсәшәчә пушарта 7 сүн пурнәсә татәлнәкчә пулсан, иртнә хел тапхәрәнчә 10 сүн “хәрлә автан” тыткәнчә пурнәсран уйрәлчә. Сәкә та хел тапхәрәнчә пушар хәрушсәрләх правиләсенә сирәп пәхәнмәллине пәлтәрәт.

Маларах илсә кәтарнә лару-тәрава тижкәрсә тата хаҗ парса ял сүннисәнчән, ял тәрахәсен пусләхәсенчән, пәрлешүллә хушалах ертүсисемпә специализчәсенчән вырәнсенчә пушар хәрушсәрләх правиләсенә сирәп пәхәнма ыйтатәп. Кәмакәсем умәнчә урайне кәвар тухса үкәсрән 0,5X0,7 метр каләпәшлә тимәр сәпни, кәмакәсен юсавләхне төрөсләни тата мәрәсенә хәрәмран тасатни, кәмакәсем сүмәнчә хәвәрт сунмәлли япаласем пулманни – хәрушсәрләх никәсә. Йәпәртләха пулсан та, пүртсенә хутса ашәтә хәрпәр хай тәллән хәтәрләнә тимәр кәмакәсенә вырнаштарма, хутнә кәмакәсем патәнчә вутәшәнкәпа кәпә-йәм типәтмә, кәмакәсенә хутма ача-пәчәна явәштарма, сүнакан кәмакәна никам пәхмасәр пәраха-са хәварма юрамәтә.

А. ИЗОНОВ,
патшаләх пушар
надзорән районти
уйрәмән инспекторә.

Шкултан хыпарләсә

Пәлтәрәшлә уяв иртрә

Вәхәт пәр вырәнәтә тәманни, вәл пәр чарәнмасәр малалла ыткәнни шкулсен пурнәсәчә те аванах курәнәтә: вәрәнту өсәпә ачасән вәренәвнә кулләнәх сәнә технологисем кәрсә пырәсә, вәренәкәсенчә пәрлехи өс тәлләвә сәнәрен сәнә шая сәкәленәт.

Юпа уйахән 5-мөшәчә Орининти пәтәмәшлә пәлү паракан вәтам шкулта пысәк уяв пулса иртрә: шкул 145 сұл тултәрчә. Пәр өнчән пәхсан сәк үсәм пысәках та мар пулә, анчах, тәрәрах тижкәрсән, шухаша яратә. 145 сұл... Мән төрлә улашман пулә пурнәс сәк вәхәтра?

...1861 сүлхи юпа уйахән 2-мөшәчә Орининти икә класлә чиркә-прихут шкулә усәлатә. Пурнәс пәр вырәнәтә тәманни сирәпләтәкән пысәк пәлтәрәшлә утә пулнә вәл ку тәрашән, сүтә малашләх никәсә. Унта, ахәртнәх, хәлхи пек аша та, сүтә та пулман пул, анчах ачасемшән вәл хутла вәренмәлли сәл куш са тәнә. Шкулта ачасене малтанхи вәхәтра чиркү священникә П. П. Любимов вәрәнчә. Пәлү пухасси вәл пыл чәрәсә умәнчә ларасси мар сәв. Сәпла вара священник ачасене малтанах тәван чәлхәпә вәрәнчә хирәс пулнә те, вәренәимен ачасене час-часәх сәптарни те, айдәл тәсә шутланнисенә пәрсә сичнә чәркүсләнтерсә тәратни те, сәвсенә пәхмасәрах хресчән пәлү сүләпә утса тәван ене чапа кәларассишән вәй хуни те – 145 сүла ситнә шкул историйән пуянләхә.

Иртнәлә паянхи – сәрпә пәлтә. Шкулти учительсәм паян вәренәкәсенә хайсен ачисенә пәхнә пек юратәсә, әс парәсә, вәсен пурнәс сүлнә тәкарләтәсә. Аләри пүрнесем те тан мар тәсәсә те, шкулта та төрлән ача вәренәт, анчах вәсенчән кашниех тивәслә пәлүшән, әнлә тавракурәшән, сывә пурнәс йөркәшән. Вәсем хушшинчә талантла ачасем те пур. Кун пирки яланах ыйту

сүралатә: әстан пусланатә-ха талант? Ман шутпа әна аталантарасси ача пәчәк чухнәх никәсләт: лаша пуласси тихаран пәллә, ыр сүн пуласси – ачаран, тенә ваттисем. Сәк чәнләш шута хурса тата истори пуянләхне упраса өсләт те өнтә паян Орининти пәтәмәшлә пәлү паракан вәтам шкул. Савәнпа та шкул 145 сұл тултәрнине халалланә уяв та илмәлә иртрә. Унта пынисем Орининти шкул парттисем хушшинчә әс пухса пәллә сүнсем, хастар ертүсәсем пулса тәнә. Вәсем: Муркашри сәт-су завочән директорә Владимир Аркадәвич Калинин, “Агропромхимии” ертүси Александр Сергеевич Волков, “Орино” ял хушалах производство кооперативән председәтәлә Юрий Николаевич Шишюкин, “Восток” хушалах ертүси Михаил Николаевич Шишюкин т. ыт. те. Сәкәнәтә учительсәм түпи те пысәк. Уяв күнәчә вәсенә пурне те тайма пус. Акә, Валентина Ивановна Алексеевапа Сергей Иванович Алексеев шкул уявәчә район администрацийән Хисәп грамотисенә илмә тивәс пулчәс.

Ачасем хушшинчә те хайсен пултаруләхне аталантарса әна төрлә өнчән кәтарта пултаракансем сахал мар. Кунта манән тәсләх вырәнә Алена Алексеевапа Ольга Егорова вәренәкәсенә илсә кәтарта килет. Активлә хәрачасем “Пушара хирәс” сочинени конкурсәнчә Хисәп грамотисемпә парнесенә тивәс пулчәс. Шкулта вәренәкәсенә республика шайәнчә “Анне чәри” конкурса та хастар хутшәнчәс. Шкул ачисемпә учительсәм юлашки вәхәтра сәк үсәмсенә пурне те вәрәнту учреждениән юбилейнчә курма пынисенә тулли кәмәллә кәтартрәс. Уява район ертүси Юрий Александрович Иванов та хутшәнчә, шкул коллективне парне парса чысларә.

Пәр сәмахпа каласан, уяв питә интереслә иртрә.
Наташа НАЛИМОВА,
10-мөш класра
вәренәкә.